

Sygn. akt I CSK 548/11

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 lipca 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Grzegorz Misiurek (przewodniczący)

SSN Wojciech Katner

SSA Andrzej Niedużak (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa "P. Car Management" S.A.
przeciwko Syndykowi masy upadłości "F.-Poligrafia" Spółki z o.o. w upadłości
likwidacyjnej
o wyłączenie mienia z masy upadłości,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 12 lipca 2012 r.,
skargi kasacyjnej strony powodowej
od wyroku Sądu Okręgowego
z dnia 26 maja 2011 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu
Sądowi orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

P. Car Managment S.A. wnosił o wyłączenie z masy upadłości F. - Poligrafia Spółki z o.o. mienia w postaci pięciu samochodów, stanowiących własność powoda oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Pozwany Syndyk Masy Upadłości F. - Poligrafia Spółka z o.o. wnosił o oddalenie powództwa.

Sąd Rejonowy wyrokiem z dnia 25 listopada 2010 r. oddalił powództwo oraz zasądził od powoda na rzecz pozwanego koszty postępowania.

Apelację od powyższego wyroku złożyła strona powodowa wnosząc o zmianę orzeczenia w całości poprzez uwzględnienie powództwa oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu, ewentualnie o uchylenie wyroku w całości i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. W apelacji powód zarzucał naruszenie prawa materialnego tj. przepisów art. 98, 99, 114 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1361 ze zm. - dalej p.u.n.) w związku z art. 709¹³ § 2 k.c. oraz § 8 ust. 2 i § 9 ust. 2 Ogólnych Warunków Umów przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, iż powodowi nie przysługiwało prawo do wypowiedzenia umowy leasingu w przypadku zwłoki z zapłatą co najmniej jednej raty leasingowej, z uwagi na ogłoszenie upadłości korzystającego. Dodatkowo strona powodowa zarzuciła naruszenie prawa procesowego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, tj. art. 230 k.p.c. i 233 § 1 k.p.c., a także naruszenie przepisów art. 98, 99 i 114 ust. 1 p.u.n. w związku z art. 709¹³ § 2 k.c. przez przyjęcie, że powód nie był uprawniony do wypowiedzenia umów leasingu, art. 230 k.p.c. przez uznanie za przyznane okoliczności dotyczące zapłaty przez syndyka należności, w tym bieżących rat leasingowych oraz art. 233 § 1 k.p.c. przez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów.

Strona pozwana wносиła o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Wyrokiem z dnia 26 maja 2011 r. Sąd Okręgowy oddalając apelację przyjął jako własne ustalenia faktyczne poczynione w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji oraz podzielił ich prawną kwalifikację. Sąd Okręgowy wskazał, iż

zgodnie z art. 84 p.u.n., po ogłoszeniu upadłości zmiana lub wygaśnięcie stosunku prawnego, którego stroną jest upadły, są możliwe tylko według przepisów ustawy. Czynność prawna dokonana z naruszeniem ustawy jest bezskuteczna wobec masy upadłości. Mając na uwadze powyższe Sąd Okręgowy stanął na stanowisku, iż w sprawie nie mają zastosowania przepisy kodeksu cywilnego, ani postanowienia umów łączących strony. W świetle przepisu art. 114 ust. 1 p.u.n., w razie ogłoszenia upadłości korzystającego z rzeczy na podstawie umowy leasingu syndyk może w terminie dwóch miesięcy od dnia ogłoszenia upadłości, za zgodą sędziego - komisarza, wypowiedzieć umowę leasingu ze skutkiem natychmiastowym. Możliwość taka nie istnieje natomiast po stronie leasingodawcy. Wobec powyższego, oświadczenia powoda o wypowiedzeniu umów leasingu Sąd Okręgowy uznał za bezskuteczne. Konsekwencją tego stanowiska było uznanie za bezprzedmiotowe badanie okoliczności mających na celu ustalenie, czy strona pozwana w chwili złożenia przez powoda oświadczenia o wypowiedzeniu umów leasingu zalegała z płatnościami.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku powód oparł na podstawie pierwszej, naruszenia prawa materialnego – art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. Powód zarzucił błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie przepisów art. 98, 99, 114 ust. 1 p.u.n. w związku z art. 709¹³ § 2 k.c. oraz przepisów art. 222 § 1 k.c. i art. 471 k.c. w związku z § 9 ust. 1 Ogólnych Warunków Umowy. W konkluzji domagał się uchylenia wyroku i orzeczenia co do istoty sprawy, ewentualnie uchylenia zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Warszawie do ponownego rozpoznania przy uwzględnieniu kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Bezsporne ustalenia faktyczne w sprawie są następujące: strony łączyły umowy leasingu wymienionych w pozwie pojazdów. W dniu 12 listopada 2009 r. ogłoszono upadłość likwidacyjną korzystającego (F. Poligrafia spółka z o.o.). Wobec nieuiszczenia rat leasingowych, po uprzednim wezwaniu syndyka do zapłaty tych rat, powód wypowiedział umowy i zażądał wydania pojazdów. Syndyk odmówił wydania przedmiotów leasingu, a postanowieniem z dnia 10 sierpnia 2010 r. sędzia komisarz oddalił wniosek powoda o wyłączenie pojazdów z masy

upadłości. Ocena prawna dokonana przez Sąd Rejonowy jest jednoznaczna. Sąd stwierdził, że przepisy Prawa upadłościowego i naprawczego, prawo wypowiedzenia umowy leasingu lub odstąpienia od tej umowy zastrzegają tylko dla syndyka, a wobec tego drugiej stronie takie prawo nie służyło. Równocześnie jednak Sąd pierwszej instancji wskazał, że korzystający – syndyk, wszystkie dotąd powstałe zobowiązania uregulował, zatem twierdzenia powoda, że wystąpiły przesłanki wypowiedzenia umów leasingu nie znajdują oparcia w stanie faktycznym. Ta część rozważań prawnych nie znajduje jednak odpowiednika w poczynionych przez Sąd ustaleniach faktycznych. Sąd drugiej instancji dzieląc ustalenia faktyczne i oceny prawne Sądu Rejonowego ograniczył się do rozważenia znaczenia art. 84 p.u.n. dla rozstrzygnięcia sprawy. Zarzuty dotyczące spłaty przez syndyka należności z tytułu rat leasingowych uznał za obojętne dla sprawy. W ocenie Sądu Okręgowego podniesione w apelacji zarzuty naruszenia art. 98, art. 99 i art. 114 p.u.n. w związku z art. 709¹³ § 2 k.c. są niezasadne z uwagi na treść art. 84 p.u.n. Przytoczona in extenso treść art. 84 obejmuje wersję przepisu obowiązującą przed dniem 2 maja 2009 r. Aktualny w niniejszej sprawie, obowiązujący od dnia 2 maja 2009 r. art. 84 p.u.n. stanowi w ustępie 1, że postanowienie umowy, której stroną jest upadły, uniemożliwiające albo utrudniające osiągnięcie celu postępowania upadłościowego jest bezskuteczne w stosunku do masy upadłości. W literaturze przedmiotu wykładnia art. 84 ust. 1 p.u.n. nie jest pozbawiona rozbieżności, pełna zgodność dotyczący jednak poglądu, iż przepis ten wprowadza klauzulę generalną, która pozwala na „pominięcie” tylko takich postanowień umownych, które uniemożliwiałyby lub utrudniały osiągnięcie celu postępowania upadłościowego. Innymi słowy, zgodnie z tym przepisem bezskuteczne w stosunku do masy upadłości są postanowienia umowne, których stroną jest upadły, a które uniemożliwiają lub utrudniają osiągnięcie celu postępowania upadłościowego. Ten kierunek wykładni omawianego przepisu jest zgodny z intencją projektodawców. W uzasadnieniu projektu nowelizacji ustawy upadłościowej, która weszła w życie dnia 2 maja 2009 r. wskazuje się, że w dotychczasowym brzmieniu art. 84 p.u.n. bywa interpretowany jako podstawa wykluczenia po ogłoszeniu upadłości wszelkich czynności prawnych, prowadzących do zmiany lub wygaśnięcia stosunku prawnego, którego stroną jest upadły.

Taka wykładnia byłaby sprzeczna z celem, któremu miał służyć art. 84. Nie ulega wątpliwości, że w sytuacji, gdy po ogłoszeniu upadłości syndyk nie wykonuje zobowiązań z umów, które pozostają w mocy w tej dacie, druga strona powinna mieć możliwość wypowiedzenia umowy na zasadach ogólnych. Taki też pogląd prawny prezentuje Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą skargę kasacyjną. Wobec braku pozytywnych ustaleń odnośnie do okoliczności faktycznych związanych z powstaniem zaległości w płatności umówionych rat oraz ich uregulowania – o czym mowa w części motywacyjnej uzasadnienia wyroku sądu pierwszej instancji – nie sposób ocenić znaczenia tych zdarzeń dla skuteczności dokonanego przez powoda wypowiedzenia umów leasingu. Nie można jednak wykluczyć, że przyjęcie zaległych rat leasingowych bez zastrzeżenia mogłoby być pochytywane jako rezygnacja z korzystania z uprawnień wynikających dla finansującego z art. 709¹³ § 2 k.c.

Reasumując należy stwierdzić, że zaskarżony wyrok nie może się ostać, bowiem Sąd Okręgowy dokonał błędnej wykładni prawa przez zastosowanie w sprawie rozpoznawanej na skutek apelacji, normy prawnej nieistniejącej. Taką sytuację w doktrynie procesu cywilnego określa się jako pogwałcenie prawa w znaczeniu ścisłym, Sąd dokonywał bowiem ocen prawnych przy zastosowaniu przepisów uchylonych. Tymczasem art. 84 p.u.n. w aktualnym brzmieniu nie daje podstaw do wniosków o niedopuszczalności wypowiedzenia umowy leasingu przez finansującego, jeżeli korzystający dopuszcza się zwłoki z zapłatą raty także wówczas, gdy korzystającym, który nie wykonuje zobowiązania jest upadły.

Mając to względzie, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.